EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 20.5.2020.
COM(2020) 523 final

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o Nacionalnom programu reformi Rumunjske za 2020. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Rumunjske za 2020.

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o Nacionalnom programu reformi Rumunjske za 2020. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Rumunjske za 2020.

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 121. stavak 2. i članak 148. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1466/97 od 7. srpnja 1997. o jačanju nadzora stanja proračuna i nadzora i koordinacije ekonomskih politika[1], a posebno njezin članak 9. stavak 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža[2], a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir rezolucije Europskog parlamenta,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za socijalnu zaštitu,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Komisija je17. prosinca 2019. donijela Godišnju strategiju održivog rasta i time označila početak Europskog semestra 2020. za koordinaciju ekonomskih politika. Posebnu je pozornost posvetila europskom stupu socijalnih prava, koji su Europski parlament, Vijeće i Komisija proglasili 17. studenoga 2017. Komisija je 17. prosinca 2019. na temelju Uredbe (EU) br. 1176/2011 donijela i Izvješće o mehanizmu upozoravanja, u kojemu se navodi da je Rumunjska jedna od država članica za koju je potrebno provesti detaljno preispitivanje.

(2) Izvješće za Rumunjsku za 2020.[3] objavljeno je 26. veljače 2020. U izvješću je ocijenjen napredak Rumunjske u smislu preporuka za Rumunjsku koje je Vijeće donijelo 9. srpnja 2019.[4], mjera poduzetih nakon preporuka donesenih prethodnih godina te napredak Rumunjske u ostvarenju njezinih nacionalnih ciljeva strategije Europa 2020. Izvješće sadržava i detaljno preispitivanje u skladu s člankom 5. Uredbe

[1] SL L 209, 2.8.1997., str. 1.
[2] SL L 306, 23.11.2011., str. 25.
[3] SWD(2020) 522 final.
[4] SL C 301, 5.9.2019., str. 117.

(EU) br. 1176/2011, čiji su rezultati također objavljeni 26. veljače 2020. Komisija u analizi zaključuje da u Rumunjskoj postoje makroekonomske neravnoteže. Konkretno, slabe točke povezane su s troškovnom konkurentnošću i povećanjem deficita tekućeg računa u kontekstu ekspanzivne fiskalne politike i nepredvidljivog poslovnog okruženja.

(3) Svjetska zdravstvena organizacija službeno je 11. ožujka 2020. proglasila globalnu pandemiju bolesti COVID-19. Pandemija je ozbiljna javnozdravstvena kriza koja pogađa građane, društva i gospodarstva. Veliko je opterećenje za nacionalne zdravstvene sustave, uzrokuje poremećaje u globalnim lancima opskrbe, kolebanja na financijskim tržištima, šokove potražnje potrošača i negativno utječe na razne sektore. Ugrožava radna mjesta, dohotke radnika i poslovanje poduzećâ. Uzrokovala je snažan gospodarski udar čije se ozbiljne negativne posljedice već osjećaju u Europskoj uniji. Komisija je 13. ožujka 2020. donijela Komunikaciju[5] u kojoj je pozvala na koordiniran gospodarski odgovor na krizu suradnjom svih dionika na nacionalnoj razini i na razini Unije.

(4) Više država članica proglasilo je izvanredno stanje ili je uvelo izvanredne mjere. Sve izvanredne mjere trebale bi biti strogo proporcionalne, nužne, ograničena trajanja i u skladu s europskim i međunarodnim standardima. Trebale bi podlijegati demokratskom nadzoru i neovisnom sudskom preispitivanju.

(5) Komisija je 20. ožujka 2020. donijela Komunikaciju o aktivaciji opće klauzule o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu[6]. Klauzulom, kako je utvrđena u članku 5. stavku 1., članku 6. stavku 3., članku 9. stavku 1. i članku 10. stavku 3. Uredbe (EZ) 1466/97 te članku 3. stavku 5. i članku 5. stavku 2. Uredbe (EZ) 1467/97, olakšava se koordinacija proračunskih politika u vremenima ozbiljnog gospodarskog pada. Komisija je u Komunikaciji Vijeću iznijela stajalište da trenutni uvjeti dopuštaju aktivaciju te klauzule zbog očekivanog ozbiljnog gospodarskog pada prouzročenog pandemijom bolesti COVID-19. Ministri financija država članica složili su se 23. ožujka 2020. s Komisijinom procjenom. Aktivacijom opće klauzule o odstupanju dopušta se privremeno odstupanje od kretanja prilagodbe prema srednjoročnom proračunskom cilju, pod uvjetom da se time srednjoročno ne ugrozi fiskalna održivost. Vijeće na preporuku Komisije može za korektivni dio donijeti i odluku o usvajanju revidirane fiskalne putanje. Općom klauzulom o odstupanju ne suspendiraju se postupci u okviru Pakta o stabilnosti i rastu. nego se državama članicama omogućuje da odstupe od proračunskih zahtjeva koji bi se obično primjenjivali, a Komisiji i Vijeću da u okviru Pakta poduzmu potrebne mjere za koordinaciju politika.

(6) Nužno je kontinuirano djelovanje radi ograničenja i nadzora širenja pandemije, povećanja otpornosti nacionalnih zdravstvenih sustava, ublažavanja socioekonomskih posljedica mjerama potpore poduzećima i kućanstvima te radi uvođenja adekvatnih zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta na radnom mjestu u cilju nastavka gospodarske aktivnosti. Unija bi trebala u cijelosti iskoristiti razne instrumente koji su joj na raspolaganju i tako poduprijeti napore država članica u tim područjima. Istodobno bi države članice i Unija, izvlačeći pouke iz krize, trebale surađivati na pripremi mjera potrebnih za povratak na normalno funkcioniranje naših društava i gospodarstava te na održiv rast, koje bi među ostalim uključivale zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju.

---

5 COM(2020) 112 final.

6 COM(2020) 123 final.

(7) Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 naglasila je fleksibilnost koju jedinstveno tržište nudi radi prilagodbe u izvanrednim situacijama. Međutim, da bi se osigurao brz i neometan prelazak na fazu oporavka i slobodnog kretanja robe, usluga i radnika, izvanredne mjere koje sprječavaju normalno funkcioniranje jedinstvenog tržišta moraju se ukinuti čim prestanu biti neophodne. Aktualna je kriza pokazala da su u zdravstvu potrebni planovi pripravnosti za krizne situacije, uz poboljšane strategije nabave, diversificirane lance opskrbe i strateške rezerve osnovne medicinske opreme. Ključni su to elementi za izradu širih planova pripravnosti za krizne situacije.

(8) Zakonodavac Unije već je izmijenio relevantne zakonodavne okvire[7] kako bi se državama članicama omogućilo da sva neiskorištena sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova mobiliziraju za ublažavanje izvanrednih posljedica pandemije bolesti COVID-19. Te će izmjene osigurati dodatnu fleksibilnost, ali i znatno jednostavnije i povezanije procedure. Kako bi ublažile pritisak na novčane tokove, države članice u obračunskoj godini 2020.–2021. mogu iskoristiti i stopu sufinanciranja sredstvima iz proračuna Unije od 100 %. Rumunjska se potiče da u cijelosti iskoristi te mogućnosti i tako pomogne najugroženijim građanima i sektorima.

(9) Socioekonomske posljedice pandemije vjerojatno će biti neravnomjerno raspoređene po rumunjskim regijama zbog znatnih razlika u ulaganjima i produktivnosti rada te različitih obrazaca specijalizacije. To uključuje rizik od znatnog povećanja regionalnih nejednakosti unutar Rumunjske jer bi se mogao preokrenuti uočeni trend laganog smanjenja nejednakosti između glavnog grada i ostalih regija ili između urbanih i ruralnih područja. U kombinaciji s rizikom od privremenog prekida procesa konvergencije među državama članicama, trenutačna situacija zahtijeva ciljane odgovore politika.

(10) Rumunjska je 8. svibnja 2020. dostavila Nacionalni program reformi za 2020., a 14. svibnja 2020. i Program konvergencije za 2020. Kako bi se uzela u obzir njihova povezanost, oba su programa ocijenjena istodobno.

(11) Na Rumunjsku se trenutačno primjenjuje korektivni dio Pakta o stabilnosti i rastu.

(12) Vijeće je 3. travnja 2020. odlučilo da u Rumunjskoj postoji prekomjerni deficit zbog neusklađenosti s kriterijem deficita u 2019. Ta se odluka temeljila na ažuriranim fiskalnim ciljevima vlade, koji su odražavali podatke o dotadašnjem izvršenju proračuna za tu godinu. Ostvareni deficit opće države u iznosu od 4,3 % u 2019. potvrdio je kršenje. Kršenje je bilo posljedica stalnog gomilanja fiskalnih neravnoteža zbog ekspanzivne fiskalne politike koja se provodila od 2016. u razdoblju snažnog gospodarskog rasta. Zbog sustavnih i opetovanih odstupanja od nacionalnih fiskalnih

[7] Uredba (EU) 2020/460 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. ožujka 2020. o izmjeni uredaba (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013 i (EU) br. 508/2014 s obzirom na posebne mjere za mobilizaciju ulaganja u zdravstvene sustave država članica i u druge sektore njihovih gospodarstava u odgovoru na izbijanje bolesti COVID-19 (Investicijska inicijativa kao odgovor na koronavirus) (SL L 99, 31.3.2020., str. 5) i Uredba (EU) 2020/558 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2020. o izmjeni uredbi (EU) br. 1301/2013 i (EU) br. 1303/2013 u pogledu posebnih mjera radi pružanja iznimne fleksibilnosti za korištenje europskih strukturnih i investicijskih fondova u odgovoru na izbijanje bolesti COVID-19 (SL L 130, 24.4.2020., str. 1.).

pravila tijekom tog razdoblja ta su pravila postala uglavnom nedjelotvorna. Štoviše, Rumunjska je višekratno propustila poduzeti djelotvorne mjere kao odgovor na preporuke Vijeća koje su joj upućene u kontekstu postupka zbog značajnog odstupanja. Vijeće je 3. travnja 2020. izdalo i preporuku s ciljem okončanja stanja prekomjernog državnog deficita u Rumunjskoj najkasnije do 2022.

(13) Dugoročna održivost javnih financija Rumunjske bila je ugrožena i prije izbijanja bolesti COVID-19 zbog velikih proračunskih deficita i predviđenog znatnog povećanja troškova zbog starenja stanovništva, posebno mirovina. Starosne mirovine povećane su za 15 % u rujnu 2019., a zakonom o mirovinskom osiguranju donesenom u ljeto 2019. predviđeno je povećanje za 40 % u rujnu 2020. i dodatni ponovni izračun povoljnije mirovine u rujnu 2021. Stoga bi se rashodi za mirovine znatno povećali u razdoblju od 2020. do 2022. Rizici za fiskalnu održivost dodatno su porasli zbog učinaka pandemije bolesti COVID-19 na gospodarsku aktivnost i fiskalnog napora koji je potrebno uložiti u njihovo ublažavanje. Zbog prethodnih odluka o fiskalnoj politici Rumunjska raspolaže malim fiskalnim rezervama za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID-19.

(14) Vlada u svojem Programu konvergencije za 2020. planira da će se ukupni saldo od deficita od 4,3 % BDP-a u 2019. pogoršati na deficit od 6,7 % BDP-a u 2020. te da će se udio duga opće države u BDP-u s 35,2 % u 2019. povećati na 40,9 % u 2020. Na makroekonomske i fiskalne izglede utječe vrlo izražena nesigurnost izazvana pandemijom bolesti COVID-19. Osim toga, u Rumunjskoj postoje rizici koje treba uzeti u obzir pri proračunskim projekcijama jer se čini da neke stavke prihoda nisu procijenjene u skladu s temeljnim makroekonomskim predviđanjima, a neke su stavke tekućih rashoda naizgled temelje na mjerama fiskalne konsolidacije koje nisu navedene u Programu.

(15) Rumunjska je u okviru koordiniranog Unijina pristupa na pandemiju bolesti COVID-19 odgovorila donošenjem proračunskih mjera za povećanje kapaciteta svojeg zdravstvenog sustava, ograničenje pandemije i pomoć osobito ugroženim građanima i sektorima. Prema Programu konvergencije za 2020., vrijednost tih proračunskih mjera iznosi 1,2 % BDP-a. Među tim su mjerama naknada zaposlenicima za očuvanje radnih mjesta i slične naknade za druge kategorije radnika, rashodi za medicinsku opremu i drugi rashodi za pomoć u suzbijanju bolesti COVID-19 te bonusi zdravstvenim djelatnicima koji rade s pacijentima zaraženima virusom COVID-19. Osim toga, vlada je najavila mjere koje će pridonijeti likvidnosti poduzeća bez izravnog proračunskog učinka. Te mjere uključuju odgodu plaćanja poreza, ubrzavanje povrata PDV-a, kreditna jamstva za mala i srednja poduzeća (MSP-ovi), privremeni moratorij na plaćanje obroka bankovnih zajmova za kućanstva i MSP-ove te odgodu plaćanja najamnina i režija za MSP-ove. Mjere koje je poduzela rumunjska vlada općenito su u skladu sa smjernicama iz Komunikacije Komisije o koordiniranom gospodarskom odgovoru na pandemiju bolesti COVID-19.

(16) Na temelju Komisijine proljetne prognoze 2020. predviđa se da će ne bude li promjene politika ukupni saldo opće države u Rumunjskoj iznositi -9,2 % BDP-a u 2020. te -11,4 % BDP-a u 2021. Komisija predviđa da će udio duga opće države u BDP-u u 2020. dosegnuti 46,2 %.

(17) Rumunjska je 16. ožujka 2020. proglasila izvanredno stanje. Od 25. ožujka 2020. zatvorene su sve škole i trgovine, osim onih koje prodaju proizvode za osnovne potrebe, i uvedena su ograničenja prelaska granice. Kretanje u javnim prostorima dopušteno je samo u ograničenim slučajevima, uz strože mjere za osobe starije od 65

godina. Rumunjska je uvela i zabranu putovanja u određene zemlje i stavila više gradova u strogu karantenu. Posljedice te situacije osjetile su se u proizvodnom sektoru gospodarstva jer su mjere ograničenja kretanja jako negativno utjecale na gospodarsku aktivnost. U industrijskom sektoru više je poslovnih subjekata u ožujku obustavilo proizvodnju, a posljedice su se snažno osjetile u ključnim sektorima, kao što je automobilska industrija. Slično se događa i u sektorima maloprodaje i ugostiteljstva. Ukupni učinak gurnut će 2020. gospodarstvo u recesiju. Izvanredno stanje okončano je 14. svibnja 2020., a Rumunjska je najavila da će postupno ukidati mjere ograničenja kretanja. Od 15. svibnja 2020. uvedene su mjere za olakšavanje kretanja unutar gradova, djelomično ponovno otvaranje maloprodaje i obvezno korištenje zaštitnih maski u zatvorenim javnim i komercijalnim prostorima, javnom prijevozu i na radnim mjestima. Neki proizvođači iz automobilske industrije postupno su nastavili poslovanje početkom svibnja 2020. Vlada priprema dodatne mjere usmjerene na ponovno pokretanje gospodarstva.

(18) Zbog pandemije je zdravstveni sustav izložen dosad nezabilježenom pritisku. U tom su sustavu i prije krize postojale strukturne slabosti, kao što su niski javni rashodi za zdravstvo i nejednak pristup zdravstvenoj skrbi. U tom je kontekstu ključni izazov poboljšati otpornost zdravstvenog sustava i njegovu sposobnost odgovora na iznenadne udare. Rumunjska je u okviru prvog hitnog odgovora kupila ključne medicinske proizvode i uključila zdravstvene troškove povezane s pandemijom bolesti COVID-19 u minimalni paket naknada za osobe koje nemaju zdravstveno osiguranje. Otpornost zdravstvenog sustava slabija je zbog znatnog nedostatka zdravstvenih djelatnika, uključujući liječnike obiteljske medicine, zastarjelih zdravstvenih objekata, manjka medicinskih proizvoda, nedovoljne osposobljenosti zdravstvenih radnika te ograničene povezanosti i integracije različitih razina zdravstvene zaštite. Broj osoba s nezadovoljenim potrebama za zdravstvenom skrbi bio je u porastu i prije krize uzrokovane bolešću COVID-19 te se dostupnost zdravstvene skrbi vjerojatno pogoršala. Pandemija je dodatno istaknula nejednakosti među regijama i razlike u pokrivenosti zdravstvenom skrbi za skupine s niskim primanjima i starije osobe. Dugoročno gledano, starenje stanovništva i migracije izazovi su zbog kojih je održivost zdravstvenog sustava pod sve većim pritiskom. U kontekstu pandemije bolesti COVID-19 jednako je važno dobro usmjerenim mjerama javne politike rješavati strukturna pitanja, uključujući razvoj preventivne i izvanbolničke skrbi te skrbi u zajednici. Za jačanje rumunjskog zdravstvenog sustava bit će potrebna dugoročna ulaganja kako bi se osiguralo dovoljno zdravstvenih radnika i opreme, poboljšala tehnološka i primijenjena istraživanja te pokrivenost zdravstvenim uslugama i njihova dostupnost svim građanima, i onima u izvangradskim područjima, među ostalim korištenjem usluga e-zdravstva.

(19) Brz gospodarski rast posljednjih godina doveo je do poboljšanja socijalnih uvjeta. Bruto raspoloživi dohodak kućanstava u 2019. povećao se za 5,7 %. Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti bio je 2019. među najvišima u EU-u (31,2 %), iako je u stalnom padu. Međutim, zbog učinka pandemije na gospodarstvo socijalni uvjeti mogu se pogoršati. Očekuje se da će se siromaštvo i socijalna isključenost, uključujući siromaštvo djece, siromaštvo zaposlenih i dohodovne nejednakosti povećavati, pri čemu su među najizloženijima ranjive skupine kao što su radnici s nestandardnim ugovorima, neprijavljeni radnici, samozaposlene osobe, Romi, osobe s invaliditetom, starije osobe i beskućnici. Opseg i primjerenost mjera socijalne zaštite te djelotvornost poreznog sustava i sustava naknada u preraspodjeli dohotka i dalje su ograničeni. Djeca u ruralnim područjima i ilegalnim naseljima imaju ograničen pristup kvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, odgovarajućoj prehrani,

zdravstvenoj skrbi i stanovanju. Socijalni transferi imaju vrlo ograničen učinak na smanjenje siromaštva, a pokazatelj socijalne referentnosti na kojem se temelji većina socijalnih naknada nije ažuriran od 2008. Primjerenost potpore minimalnom dohotku i dalje je među najnižima u Uniji. Iako je odluka o reformi minimalnog dohotka za uključivanje donesena 2016., njezina je provedba ponovno odgođena za 2021. Socijalne i osnovne usluge i dalje su uglavnom nedostatne, među ostalim u područjima kao što su vodoopskrba i sanitarni uvjeti, energija i stanovanje. Nadalje, raspodjela po regijama neujednačena je i obilježena velikim nejednakostima između ruralnih i urbanih područja. To može ograničiti sposobnost ublažavanja učinaka pandemije. I dalje je neiskorišten potencijal socijalne ekonomije za poboljšanje socijalnih uvjeta.

(20) U 2019. nastavila su se pozitivna kretanja na tržištu rada, ali i dalje su prisutne nejednakosti među regijama, ruralnim i urbanim područjima te socioekonomskim skupinama. Zabilježene su visoke razine neaktivnosti, posebno među ženama, mladima, niskokvalificiranim osobama, osobama s invaliditetom i starijim osobama. U kontekstu pandemije bolesti COVID-19 postojeći problemi, uključujući brz rast nezaposlenosti i neaktivnost, vjerojatno će se produbiti. Prema Komisijinoj prognozi očekuje se porast nezaposlenosti na 6,5 % u 2020. i ponovni pad na 5,4 % u 2021. I dalje je problem neprijavljeni rad, a njegov negativan učinak u sadašnjem bi se kontekstu mogao pojačati, zbog čega je važno promicati prelazak na prijavljeni rad. Stoga je ključno pravodobno uvesti prilagođene usluge usmjerene na potrebe osjetljivih skupina i radnika pogođenih krizom. Uz nedavno pokrenuti program za očuvanje radnih mjesta, omogućavanje pristupa programima rada u skraćenom radnom vremenu, promicanje mjera dohodovne potpore te fleksibilni radni uvjeti i rad na daljinu za ugrožene radnike, uz sudjelovanje socijalnih partnera, ključni su za jačanje kratkoročne i dugoročne otpornosti tržišta rada.

(21) Kontinuirana neusklađenost vještina s tržištem rada i nedostatak vještina, što dodatno pogoršavaju demografska kretanja i ograničena relevantnost obrazovanja i osposobljavanja za tržište rada, bili su prepreka gospodarskom rastu Rumunjske i prije pandemije. Udio od 1,3 % odraslih osoba koje su 2019. sudjelovale u aktivnostima učenja jedan je od najnižih u EU-u. Niska razina sudjelovanja u programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja povećava nejednakost u pogledu mogućnosti koje se pružaju učenicima. Jednakost, uključivost i kvaliteta obrazovanja i dalje su ozbiljan problem te su u tom području potrebne strateške reforme. U Rumunjskoj je velik broj osoba koje rano napuštaju školovanje i osposobljavanje (15,3 % u 2019.) i mladih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju (14,7 %, što je blago povećanje u odnosu na 2018.). I dalje nema jedinstvenog nacionalnog mehanizma za rješavanje problema ranog napuštanja školovanja. Obrazovni ishodi, osobito u ruralnim i gospodarski zapostavljenim područjima, ne poboljšavaju se. Razina sudjelovanja u visokom obrazovanju niska je i nedovoljno usklađena s potrebama tržišta rada. Osobito je mali broj studenata s diplomom u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM). Rumunjska ima loše rezultate u mnogim sastavnicama Indeksa digitalnog gospodarstva i društva, uključujući digitalne javne usluge, digitalne vještine ukupnog stanovništva i digitalizaciju poduzeća. Osnovne digitalne vještine i osnovne vještine korištenja različitih računalnih softverskih programa među najnižima su u Uniji. Zbog neodgovarajuće digitalne infrastrukture, nastavnih materijala i nedovoljnih digitalnih vještina, prelazak na učenje na daljinu uzrokovan epidemijom bolesti COVID-19 izazov je za obrazovne ustanove i ustanove za osposobljavanje, učitelje i učenike, a posebno za učenike u nepovoljnom položaju i Rome.

(22) Zbog pandemije i povezanih mjera ograničavanja kretanja diljem zemlje prekinuti su opskrbni lanci, poduzeća su morala smanjiti aktivnosti ili čak prekinuti poslovanje, a ljudi nisu mogli raditi. Poduzeća svih veličina, a posebno mala i srednja poduzeća, snažno su pogodili poremećaji u trgovini i uvedene mjere te su suočeni sa smanjenom likvidnošću i rizicima od stečaja. Vlada je donijela niz mjera u kojima se kombiniraju pomoć prilagođena poduzećima i zaštita prihoda za sve pogođene radnike. Da bi se zemlja oporavila od krize, bit će potrebna dodatna sredstva za nastavak potpore poduzećima i kućanstvima. Posebnu pozornost trebat će posvetiti uslužnom sektoru jer je najteže pogođen, a očekuje se da će se neki podsektori smanjiti proizvodnju na duže razdoblje. Mjere kojima je vlada odgovorila uključuju uspostavu sustava javnih jamstava (IMM Invest) s omotnicom u vrijednosti od 15 milijardi leja za državna jamstva MSP-ovima koji sklapaju ugovore o beskamatnim zajmovima za financiranje ulaganja i osiguravanje obrtnog kapitala. Od tih će jamstava korist imati i banke koje moraju ostati dobro kapitalizirane i likvidne kako bi se osigurao potreban dotok kredita kućanstvima i poduzećima. Isto tako, zbog dosadašnje ograničene uloge banaka u odobravanju kredita poduzećima, posebno inovativnim MSP-ovima, kreditna jamstva sama za sebe možda neće biti dovoljna.

(23) Kako bi se potaknuo gospodarski oporavak, bit će važno dati prednost provedbi i financiranju već razrađenih projekata javnih ulaganja i promicati privatna ulaganja, među ostalim na temelju relevantnih reformi. Kriza je još jasnije istaknula apsolutnu nužnost da se u Rumunjskoj ponovno pokrenu radovi na javnoj infrastrukturi u područjima kao što su održivi promet, čista energija, ekološka infrastruktura i infrastruktura digitalnih usluga. Sektor gradskog prijevoza slabo je organiziran, a administrativni kapaciteti lokalnih pružatelja usluga mali su. Sustav gospodarenja otpadom i dalje karakteriziraju vrlo niske stope recikliranja komunalnog otpada i vrlo visoke stope odlaganja otpada na odlagališta. Provedba Nacionalnog energetskog i klimatskog plana zahtijevat će ulaganja u čistu proizvodnju i korištenje energije, kao i preobrazbu regija sa samo jednom industrijom i regija s visokim emisijama ugljika. Potrebno je pojačati napore za proširenje i modernizaciju infrastrukture vode za piće i otpadnih voda. Zbog ozbiljnih strukturnih nedostataka neophodna su i ulaganja u mrežu za praćenje zraka. Također je potrebno modernizirati i osigurati interoperabilnost svih digitalnih javnih usluga kojima se razmjenjuju informacije, uključujući područja socijalnih usluga, obrazovanja i zdravstva. Za dugoročni održivi rast štetne su velike nejednakosti među regijama i niska produktivnost. Jednako su važna ulaganja u promicanje konkurentnosti rumunjskog gospodarstva podupiranjem aktivnosti u području istraživanja i razvoja, inovativnih MSP-ova i integracije u strateške vrijednosne lance Unije. Ulaganja poslovnih subjekata u istraživanja i razvoj i dalje su razmjerno slaba i ograničena na mali broj podsektora koji u velikoj mjeri ovise o izravnim stranim ulaganjima. Posljedica smanjenja javnih ulaganja u istraživanja i razvoj jesu niska znanstvena i tehnološka kvaliteta i slaba povezanost akademske i poslovne zajednice. Rumunjska bi izradom programa za korištenje sredstava iz Fonda za pravednu tranziciju u razdoblju 2021.–2027. mogla lakše odgovoriti na neke izazove prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo, osobito u područjima iz Priloga D Izvješću za Rumunjsku[8]. To bi Rumunjskoj omogućilo da na najbolji način iskoristi sredstva iz tog fonda.

(24) Reforma javne uprave ne napreduje. Ne postoji djelotvoran okvir za strateško i proračunsko planiranje, što utječe na stratešku viziju dugoročnog razvoja zemlje, određivanje prioritetnih djelovanja i koordinaciju politika na državnoj i lokalnoj razini.

[8] SWD(2020) 522 final.

Strateški okvir po sektorima rascjepkan je i ponekad se preklapa, a mjere koje treba poduzeti u sektorima nisu utvrđene po važnosti. Uloga Glavnog tajništva vlade kao strateškog upravitelja još nije u potpunosti definirana. Na dostupnost javnih usluga i dalje negativno utječe velika rascjepkanost nadležnosti i resursa, osobito na lokalnoj razini i u siromašnim zajednicama. Na građane i poduzeća, posebno tijekom ove krize, negativno utječu birokracija i nedovoljan kapacitet za pružanje kvalitetnih usluga. Složeni administrativni postupci za osnivanje poduzeća i regulatorni zahtjevi koji se primjenjuju na pružatelje usluga, uključujući regulirane profesije, ometaju daljnji razvoj tržišta. Pojačana suradnja rumunjskih tijela za nadzor tržišta i carinskih tijela može pomoći u smanjenju količine nesukladnih proizvoda uvezenih iz zemalja izvan Unije. Česte reorganizacije i prekomjerna imenovanja privremenih uprava narušavaju neovisnost uprave. I dalje je problematično uvođenje korporativnog upravljanja u poduzećima u državnom vlasništvu.

(25) Predvidljivost postupaka donošenja odluka i dalje je veliki problem. Prije krize poštovala se samo otprilike trećina godišnjeg vladinog plana. Broj donesenih izvanrednih odluka i dalje je vrlo visok, što stvara nesigurnost i vjerojatno ometa ulaganja. Primjerice, izvanredna odluka vlade 114/2018 imala je velike socioekonomske učinke na nekoliko sektora, uključujući financijski. Iako su odredbe koje su imale negativan učinak na bankarski sektor poništene, neke od mjera koje bi mogle utjecati na dugoročnu održivost mirovinskih fondova u drugom stupu osiguranja i dalje su na snazi. I dalje su važna pitanja predvidljivosti i stabilnosti zakonodavstva o javnoj nabavi. Učinkovitost javne nabave i dalje je upitna, kao i postojana provedba određenih mjera, prije svega pojednostavnjenje *ex ante* kontrola. Nedovoljan je napredak u područjima boljeg upravljanja, kvalitete i djelotvorne uporabe procjena regulatornog učinka. Na državnoj razini ne postoji institucionalni okvir za kontrolu kvalitete, a još se razmatraju mogućnosti za osnivanje odbora za procjenu regulatornog učinka. Funkcionalni socijalni dijalog i dalje je ograničen, posebno na sektorskoj razini, iako je smislena i trajna uključenost socijalnih partnera ključna za uspjeh bilo koje strategije izlaska iz i oporavka od trenutačne krize. Uspostavljeni institucionalni okvir za savjetovanje ne koristi se na odgovarajući način u postupku donošenja odluka i ne omogućava socijalnim partnerima da u dovoljnoj mjeri budu uključeni u osmišljavanje i provedbu reformi. Rasprave o izmjenama zakona o socijalnom dijalogu i reviziji gospodarskih sektora u zastoju su. Daljnje postupanje po preporukama Međunarodne organizacije rada izdanima u travnju 2018. i dalje je neizvjesno. Nepostojanje trajnog objektivnog mehanizma za određivanje minimalne plaće može opteretiti poslovno okruženje.

(26) Iako se ove preporuke prije svega odnose na ublažavanje socioekonomskih posljedica pandemije i olakšavanje gospodarskog oporavka, preporuke za Rumunjsku iz 2019. koje je Vijeće usvojilo 9. srpnja 2019. odnosile su se i na reforme koje su iznimno važne za uklanjanje srednjoročnih i dugoročnih strukturnih nedostataka. Te su preporuke i dalje relevantne i kontinuirano će se pratiti tijekom godišnjeg ciklusa europskog semestra sljedeće godine. Isto vrijedi i za preporuke koje se odnose na investicijske politike. O tim potonjim preporukama trebalo bi voditi računa pri izradi strateških programa financiranja kohezijske politike nakon 2020., među ostalim i pri izradi mjera ublažavanja i strategija izlaska iz aktualne krize.

(27) Nakon određenih poteškoća posljednjih godina pritisci na bankarski sektor smanjili su se jer je početkom 2020. ukinuto nekoliko mjera koje su u prošlosti uzrokovale zabrinutost, uključujući porez na imovinu banaka. Bankarski sektor ušao je u trenutačnu krizu uzrokovanu virusom COVID-19 dobro kapitaliziran i likvidan, a udio

neprihodonosnih kredita smanjio se ispod 5 %. Mjere koje je vlada donijela za potporu kućanstvima i poslovnim subjektima, posebno malim i srednjim poduzećima, važne su i za održavanje otpornosti bankarskog sektora i kapaciteta banaka da apsorbiraju udare. I komercijalne banke poduzele su korake za potporu klijentima kao što su odgoda plaćanja glavnice i kamata, produljenje otplate kredita, osiguravanje gotovog novca u bankomatima i smanjenje naknada za internetske usluge. Rumunjska narodna banka snizila je 20. ožujka 2020. stopu u okviru monetarne politike i najavila da će na sekundarnom tržištu početi kupovati državne obveznice u rumunjskim lejima kako bi osigurala nesmetano financiranje realnog i javnog sektora gospodarstva. Unatoč donesenim mjerama, uključujući bonitetnu fleksibilnost koju odobravaju nadzorna tijela, kvaliteta imovine vjerojatno će se pogoršati u nadolazećim mjesecima. U tom će pogledu održavanje razboritih standarda kreditiranja i davanjem prednosti potpori održivim dužnicima pridonijeti zaštiti kvalitete imovine bankarskog sektora. Nadalje, osiguravanje stabilnog i predvidljivog regulatornog okruženja za banke važan je preduvjet za očuvanje njihove aktivne uloge u kreditiranju gospodarstva i u podupiranju gospodarskog oporavka.

(28) Znatne zakonske promjene i politički pritisak na pravosuđe 2017., 2018. i najvećim dijelom 2019. utjecali su na učinkovitost, kvalitetu i neovisnost pravosudnog sustava i njegovu sposobnost otkrivanja i sankcioniranja korupcije na visokoj razini. Iako vlada trenutačno podupire mjere za sprečavanje i sankcioniranje korupcije te je pokazala spremnost da poništi neke od najspornijih mjera, Rumunjska još nije provela potrebne zakonodavne promjene. Ta se pitanja prate u okviru mehanizma suradnje i provjere. Komisija u okviru tog mehanizma nastavlja pratiti reformu pravosuđa i borbu protiv korupcije u Rumunjskoj. Ta područja stoga nisu obuhvaćena preporukama za Rumunjsku, ali su važna za razvoj pozitivnog socioekonomskog okruženja u toj zemlji.

(29) Europski semestar pruža okvir za kontinuiranu koordinaciju gospodarskih politika i politika zapošljavanja u Uniji, što može pridonijeti održivom gospodarstvu. Države članice u svojim su nacionalnim programima reformi za 2020. razmotrile postignuti napredak u ostvarenju UN-ovih ciljeva održivog razvoja. Osigura li punu provedbu preporuka navedenih u nastavku, Rumunjska će pridonijeti napretku u ostvarenju UN-ovih ciljeva održivog razvoja i zajedničkim nastojanjima da se u Uniji zajamči konkurentna održivost.

(30) Komisija je u okviru Europskog semestra 2020. provela sveobuhvatnu analizu ekonomske politike Rumunjske i objavila je u Izvješću za Rumunjsku za 2020. Ocijenila je i Program konvergencije za 2020. i Nacionalni program reformi za 2020. te mjere poduzete nakon preporuka upućenih Rumunjskoj prethodnih godina. Komisija je u obzir uzela ne samo njihovu važnost za održivu fiskalnu i socioekonomsku politiku u Rumunjskoj nego i njihovu usklađenost s pravilima i smjernicama Unije jer je potrebno unaprijediti opće gospodarsko upravljanje u Uniji na način da se s razine Unije pridonosi budućim nacionalnim odlukama.

(31) Uzimajući u obzir tu ocjenu, Vijeće je ocijenilo Program konvergencije za 2020. i njegovo je mišljenje[9] posebno navedeno u preporuci 1. u nastavku.

(32) Uzimajući u obzir detaljno ispitivanje koje je provela Komisija i tu ocjenu, Vijeće je ocijenilo Nacionalni program reformi za 2020. i Program konvergencije za 2020. U ovim se preporukama vodilo računa o tome da je potrebna pomoć u borbi protiv pandemije i olakšanju gospodarskog oporavka prvi korak u pravcu korekcije

[9] U skladu s člankom 9. stavkom 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97.

neravnoteža. Preporuke koje se izravno odnose na makroekonomske neravnoteže koje je Komisija utvrdila na temelju članka 6. Uredbe (EU) br. 1176/2011 navedene su u preporuci 4.,

PREPORUČUJE da Rumunjska u 2020. i 2021. poduzme djelovanje kojemu je cilj:

1. Provoditi fiskalne politike u skladu s Preporukom Vijeća od 3. travnja 2020.[10] i istodobno poduzimati sve potrebne mjere kako bi djelotvorno odgovorila na pandemiju, održala gospodarstvo i pružila potporu oporavku koji će uslijediti. Izbjeći provedbu trajnih mjera kojima bi se ugrozila fiskalna održivost. Povećati otpornost zdravstvenog sustava kad je riječ, među ostalim, o zdravstvenim djelatnicima i medicinskim proizvodima te poboljšati dostupnost zdravstvene skrbi.

2. Svim građanima osigurati odgovarajuću nadoknadu dohotka te proširiti mjere socijalne zaštite i dostupnost osnovnih usluga. Ublažiti posljedice krize na zapošljavanje stvaranjem fleksibilnih radnih uvjeta i mjerama aktivacije. Poboljšati vještine i digitalno učenje te osigurati jednaki pristup obrazovanju.

3. Osigurati potporu za likvidnost gospodarstva u korist poduzeća i kućanstava, posebno malih i srednjih poduzeća i samozaposlenih osoba. Dati prednost provedbi i financiranju već razrađenih projekata javnih ulaganja i promicati privatna ulaganja za potporu oporavku gospodarstva. Usmjeriti ulaganja u zelenu i digitalnu tranziciju, konkretno u područja održivog prometa, infrastrukture digitalnih usluga, čiste i učinkovite proizvodnje i korištenja energije te ekološke infrastrukture.

4. Poboljšati kvalitetu i djelotvornost javne uprave te predvidljivost postupaka donošenja odluka, među ostalim odgovarajućim uključivanjem socijalnih partnera.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Vijeće
Predsjednik

[10] SL C 116, 8.4.2020., str. 1.–3.